

Saturs

Priekšvārds (<i>Ineta Ziemele</i>).....	5
Pacientu tiesību likums: švītīga veste Aleksim? (<i>Santa Slokenberga</i>)	6
Par autoriem	9
1. pants. Likumā lietotie termini (<i>Liene Elizabete Tauriņa</i>).....	13
2. pants. Likuma mērķis (<i>Laura Šāberte</i>)	21
3. pants. Vispārīgie noteikumi (<i>Laura Šāberte</i>)	28
4. pants. Tiesības uz informāciju (<i>Laura Šāberte,</i> <i>Linda Strazdiņa</i>)	39
5. pants. Tiesības uz ārstniecību (<i>Ilze Vilka</i>)	61
6. pants. Piekrišana ārstniecībai vai atteikšanās no tās (<i>Linda Strazdiņa, Santa Slokenberga</i>)	91
7. pants. Citu personu tiesības piekrist ārstniecībai vai atteikties no tās (<i>Santa Slokenberga, Linda Strazdiņa</i>)	112
8. pants. Tiesības izvēlēties ārstu un ārstniecības iestādi (<i>Ilze Vilka</i>).....	132
9. pants. Tiesības iepazīties ar medicīniskajiem dokumentiem (<i>Agnese Gusarova</i>).....	145
10. pants. Pacienta datu aizsardzība (<i>Agnese Gusarova</i>)	166
11. pants. Pacienta līdzdalība klīniskajā pētījumā (<i>Olita Staņislavska</i>)	198
12. pants. Pacienta līdzdalība klīniskās apmācības procesā (<i>Olita Staņislavska</i>).....	215
13. pants. Nepilngadīga pacienta tiesības (<i>Santa Slokenberga,</i> <i>Linda Strazdiņa</i>)	230
14. pants. Bāriņtiesas piekritība (<i>Niāra Zālīte</i>)	241
15. pants. Pacienta pienākumi (<i>Liene Elizabete Tauriņa</i>)	255
16. pants. Tiesības uz atlīdzību (<i>Ronalds Rožkalns</i>).....	271
17. pants. Ārstniecības riska fonds (<i>Ronalds Rožkalns</i>)	288
18. pants. Tiesību un likumisko interešu aizstāvēšana (<i>Ronalds Rožkalns</i>).....	294
Pacientu tiesību likuma Pārejas noteikumi, grozījumi un Informatīva atsauce uz Eiropas Savienības direktīvām (<i>Laura Šāberte</i>)	310
Izmantotie avoti	322
Anotācija	351
Commentary on the Law on the Rights of Patients	352

Priekšvārds

Latvijas kā Rietumu tiesību loka kultūrtelpā esošas valsts centrā ir cilvēks, kur tā dabiskais stāvoklis ir brīvība un vienlīdzība. Cilvēka brīvība var izpausties tad, ja tiek ievērota cilvēka cieņa gan valsts attiecībās ar individu, gan individu savstarpējās attiecībās. Valsts, kuras centrā ir cilvēka cieņa, sekmē brīvu cilvēku radošumu, kas ir pamatā valsts un sabiedrības attīstībai. Valsts, kuras funkciju īstenošanai centrā ir cilvēka cieņa, stiprina cilvēku uzticēšanos valstij.

Veselības aizsardzība ir būtisks faktors cilvēka cieņas nodrošināšanā. Veselības sistēmas mērķis ir ievērot cieņu pret cilvēku, un šis princips, kā to atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ir daļa no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas būtības. Tiesības uz veselības aizsardzību iet ciešā sasaistē ar tiesībām uz dzīvību, spīdzināšanas aizliegumu, kā arī tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Lai raksturotu ideālo veselības sistēmu, jāmin Eiropas Sociālo tiesību komitejas formulētais, ka veselības sistēmām ir atbilstoši jāreaģē uz veselības riskiem, no kuriem ir iespējams izvairīties, proti, kurus var kontrolēt ar cilvēka rīcību, un valstīm jānodrošina labākie iespējamie rezultāti atbilstoši pieejamām zināšanām.

Lai nodrošinātu labākos iespējamus rezultātus un īstenotu valsts varu veselības aizsardzības jomā, valstij jādefinē skaidri standarti, ko tā sagaida no veselības nozares. Šādus standartus papildina arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, savā judikatūrā attīstot valsts pienākumu nodrošināt slimnīcu pieejamību, medicīnisko datu diskrētumu, atbilstošu reglamentētu kārtību medicīnas personāla darbībai, kā arī efektīvas tiesu procedūras gadījumos, ja rodas konflikti. Mūsu valstij vēl daudz jāpaveic, lai atbilstu šiem standartiem.

Lai valsts un indivīds varētu īstenot savus pienākumus un tiesības, kas izriet gan no starptautiskajiem, gan vietējiem tiesību avotiem, ir jo īpaši svarīgi, lai tiesiskais regulējums un tā piemērošana būtu skaidra, paredzama un arvien skatīta cilvēka cieņas īstenošanas gaismā. Šajā saistībā jāmin Satversmes tiesas judikatūrā nostiprinātais princips, ka, lai nodrošinātu indivīda privātās dzīves cieņu, noteikumiem, kas regulē medicīnisko datu pieejamību, ir jābūt formulētiem ar pietiekamu skaidrību, lai izvairītos no patvaļas to piemērošanā. Līdz ar to skaidrs tiesiskais ietvars un likuma vienkāršīga piemērošana ir ļoti būtiska, lai īstenotu cilvēka tiesības uz veselības aizsardzību.

Pacientu tiesību likuma komentāri ir nepieciešams instruments, lai sekmētu tiesiskā regulējuma skaidrāku izpratni un vienkāršu tā piemērošanu. Šī grāmata ir nopietns mēģinājums būtisku veselības aizsardzības sistēmas daļu aplūkot caur cilvēktiesību prizmu. Šāda pieeja izriet no Satversmes, jo demokrātiskas tiesiskas valsts galvenā vērtība ir cilvēks. Tādēļ cilvēka cieņai ir jābūt galvenajai pieejai, kā raudzīties uz veselības aizsardzību.

Atbilstoša izpratne par to, kā īstenot pacientu tiesību aizsardzību, veicinās ne tikai cilvēktiesību ievērošanu, bet pilnveidos mūsu sabiedrības kvalitāti. Tāpēc es augstu vērtēju autoru kolektīva veikumu, veidojot kvalitatīvu izpratni par Pacientu tiesību likuma mērķi un tvērumu.

Valsts un tās izdotie tiesību akti veselības jomā ir mehānisms, lai garantētu cilvēka cieņu, kā arī citas cilvēka pamattiesības, jo tikai tā var veidoties cilvēka un pašas valsts izaugsme. Ticu, ka šie likuma komentāri palīdzēs Latvijā nostiprināt izpratni par cilvēka tiesībām un tādējādi virzīs Latviju uz augstākiem veselības aizsardzības standartiem.

Prof. Ph. D. **Ineta Ziemele**,
Satversmes tiesas priekšsēdētāja